Predsjednik Nixon je na današnji dan oslobodio dolar „zlatnih okova“. Tom je odlukom započela nova era globalnog gospodarstva. Ekonomska politika iz „zlatne ere kapitalizma“ se napušta u korist nove neoliberalističke politike, koja svoj konačni oblik dobija Washingtonskim sporazumom. Čikaški boysi, aposotoli močnog Miltona Friedmana, ponajprije osvješćuju Margaret Tacher a potom Ronalda Regana novom vjerom u „nevidljivu ruku“ koja će se pokazati, tumaće apostoli, kao ispravan put u bolju budućnost (čitaj: jačanje kapital odnosa).

Lučnoše Tacher i Regan su poveli ostatak razvijenih zemalja u „slobodu“ koju su, bez pogovora, morale slijediti manje razvijene zemlje. Tako je instaliran neoliberalizam kao veliko postignuće i pobijeda kapitalizma. Ciljevi postaju: stabilnost cijena, niske kamatne stope, urvanoteženi proračun sa niskim javnim dugom umjesto dotadašnjih ciljeva: rast gospodarstva, puna zaposlenost stabilne cijene i uravnotežena platna bilanca, dok rast postaje izvedena kategorija. Cijela je priča dobila svoj trijumf padom Berlinskog zida i raspadom socijalizma kojeg su se toliko plašili. Druga je stvar da nije propao socijalizam jer nije nika institucionaliziran, već boljševički sustav gdje je država „igrala“ ulogu kolekitvnog poduzetnika.

Događanja između dvije faze velikog svijetskog rata, dakle od 19. do 39., u ekonomskom i političkom smislu bila su dramatična (rođeni su: boljševizam, fašizam, nacizam). Liberalizam koji je prethodio Prvom svijetskom ratu težio je širirenju kolonijalnih carstava, kada to nije bilo moguće rješenje se pokušalo naći ratnim djelovanjem, dakle, preraspodjelom kolonija kako bi nacionalni kapitalizam dobio nove poticaje koji bi, u povratnoj sprezi, dodatno ojačali poziciju svojih nacionalnih država. Po završetsku rata umjesto da pobjednici, prvenstveno Francuska i Velika Britanija, razumno urede nove odnose u svijetu, nameću poraženim uvjete koje nije moguće ispuniti (čemu se suprostavlja Keynes dajući ostavku u Versaillessu). Tako Njemačka, pored španjolske gripe koja je zahvatila njezinu vojsku podkraj rata, dužna je, prema slovu Versaillesovom sporazumu, platiti ogromnu odštetu. Istini za volju valja reći da je ona bila na razini duga što su se u ratu zadužile Francuska i Velika Britanija kod američkih banaka, a medijator cijelog procesa je bio John P. Morgan. „Neuređeni“ svijet nakon rata pnašao se je kako je tko stigao. Želja svijetskih financijskih igrača da se vrati zlatni standard kakav je bio prije rata pokazala se je kao potpuni promašaj. U tome je naročito upadljivu ulogu odigrala Velika Britanija želješći izjednačiti svoju funtu s američkim dolarom. Pokušaj je imao dramatične posljedice po gospodarstvo Velike Britanije o čemu je javnu polemiku sa Churchillom vodio Keynes. Churchill se je, poslije, branio kako su ga „nasankali“ iz Bank of England. Dvadesetih godina vodio se je bezkrupolozni rat devalvacijama nacionalnih baluta, politika osiromašenja susjeda, koji je završio 1922. godine u Bologni. Dinamiziranje gospodarske aktivnosti u najrazvijenijim kapitalističkim zemljama bio je posljedica inovacija, s jedne strane, i, s druge strane sanacijom ratom opustošenih zemalja. I onda veliki prasak – Velika ekonomska kriza koja je cijeli svijet dovela u stanje krajnje depresije za koju ekonomisti nisu bili spremni ponuditi bilo kakvo razumno rješenje. Tako su vlade pojedinih zemalja slušale stare priče koje nisu imale ama baš nikakve veze sa stvaronšću. Keynes je, prihvativši nove ideje svojih prethodnika,

učinio sintezu novog pogleda u odnosu na klasičnu ekonomiju i napisao svoje monumentalno djelo – Opća teorija zaposlenosti, kamata i novca te ga objavio 1936. godine. Ono što nisu, a trebali su, učinili ekonomisti učino je život. Novoizabrani američki predsjednik Franklin D. Roosevelt pokrenuo je New Deal koji je, baš kao što je to predlagao Keynes, od države učinio najvećeg potrošača i poduzetnika. (Imaju osnova mišljenja, s kojima se slažem, da je New Deal bio originalni pristup američkog predsjednika.) Svijet je više manje slijedio američki obrazac, ali jedina zemlja koja je u potpunosti primjenila keynesijanizam bila je Njemačka s Adolfom Hitlerom na čelu. Ostale su zemlje zapravo izlazile iz krize sporo i nesigurno, uključivo SAD, pa su tek ulaskom u Drugi svjetski rat ostvarile punu zaposlenost.

1945. godine svijet je bio pametniji nego što je to bio nakon 1919. godine. Umjesto da pobjednici „vraćaju“ milo za drago pobijeđenim u ratu, SAD preuzima vodstvo kao neupitni gospodarski i politički lider i predvodnik slobodnog svijeta, kako je sama sebe nazvala kako bi se odredila prema SSSR-u u hladnom ratu, te putem Marshallove pomoći pomaže obnoviti, u prvom redu, gospodarstva vodećih industrijskih zemalja uključivo Njemačku i Japan. Tako se je tzv. scijalističkom bloku suprostavio „slobodni svijet“. Uloga svijetskog policajca skupa je rabota. Rat u Koreji, Vijetnamu, te utrka u naoružanju, rezultirali su značajnim deficitima i inflacijom. Čudesno oporavljene Njemačka i Japan su postale glavni sponzori američke globalne politike. Njihovi suficiti zatvarali su američke deficite. Dolaskom Regana suprostavljene strane, SAD i SSSR, ubrzali su utrku u naoružanju i – tzv. real socijalizam se raspao.

1944. godine u Betton-Woodsu Â sastali su se financijski stručnjaci, a prve su violine bili Keynes i Harry D. White. Englez i amerikanac. Zaključak konferencije je bio kako će se sve valute vezati za dolar koji će biti konvertibilan za zlato – 35$ za uncu finog zlata. Pored toga osnovat će se dvije institucije. Prava je Međunarodni monetarni fond, a druga Svijetska banka. MMF je imao za cioj da pomaže zemljama u savladavanju vanjskih neravnoteža. Svijetska banka je imala za cilj da pomaže zemljama u dinamiziranjuÂ obnove gospodarstava devastiranih u ratu, dakle funckiju investicijske banke. Keynes je predlagao da se ustanovi nadržavna valutaÂ - bancor ali kako prijedlog nije odgovarao interesima SAD-a prijedlog nije prošao. Keyes je također predlagao kako bi posebnu odgovornost morale imati zemlje koje imaju suficit na tekućem računu platne bilance. Ni to nije prošlo jer su jedina zanačajna suficitarna zemlja bile upravo SAD. Ostaje pitanje što bi bilo kad bi bilo, odnosno da je prihvaćen prijedlog Keynesa. Osobno smatram, o čemu sam nebrojno puta pisao na ovim stranicama, da bi u žiži interesa bio rast blagostanja umjesto nerazumnog podržavanja kapital odnosa.

Upravo dogovor iz Bretto-Woodsa je prestao postojati 15. kolovoza 1971. godine. Poslije svega dvije godine, 1973., šok na globalnoj razini izaziva rast cijene sirove nafte koju sad određuje OPEC-a (u čemu je ne malu ulogu imao Moamer El Gadafi) odnosno cijene ostalih sirovina, te tako dolazi do dramatičnog povećanja dolarskih suficita zemalja izvoznica nafte koje svoje

suficite „vraćaju“ u SAD čiji vanjskotrgovinski i proračunski deficiti uporno rastu. Napuštanjem veze dolar – zlato dolar tone, a cijena zlatu leti u nebo. Razvijene zemlje, prevenstveno Njemačka i Japan, revalviraju i tako amortiziraju strmoglavi pad valute svoga mentora - dolara. Tako je postignut prešutni dogovor. SAD ostaju lider „slobodnog svijeta“ kojeg ustrajno podržavaju zemlje koje ostvaruju platnobilančni suficit.

Kriza iz 2008. godine još nije savladana. Ni danas ekonomisti ne daju rješenja. Oni koji žele vratiti ekonomskoj struci atribut „politička“ u manjini su jer kapital odnos vlada. Što više, može se reći, da kapital odnos nije nikad bio moćniji nego što je to danas. Multinacionalne korporacije, utjelovljenje kapital odnosa, moćnije su od nacionalnih država. One se izravno suprostavljaju institucionalnim rješenjima nadnacionalnih i socijalno odgovornih prijedloga. Tako ostaje da u dobra vremena valja imati „nevidljivu ruku“ da bi u lošim vremenima nacionalne države, da bi opstale, morale pokazati roditeljsku brigu za svoje multinacionane igrače pokazujući - „vidljivu ruku“.